

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2012 m. liepos 19 d.*

„EEB ir Turkijos asociacijos susitarimas — Asociacijos tarybos sprendimas Nr. 1/80 — 7 straipsnio pirma pastraipa — Teisėtai valstybės narės darbo rinkoje dirbančio darbuotojo turko šeimos narių teisė gyventi šalyje — Tailando pilietė, išteikėjusi už darbuotojo turko ir daugiau nei trejus metus su juo gyvenusi“

Byloje C-451/11

dėl *Verwaltungsgericht Gießen* (Vokietija) 2011 m. rugpjūčio 11 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2011 m. rugsėjo 1 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Natthaya Dülger

prieš

Wetteraukreis

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkas J. N. Cunha Rodrigues (pranešėjas), teisėjai U. Løhmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2012 m. gegužės 10 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- N. Dülger, atstovaujamos *Rechtsanwalt* Ch. Momberger,
- *Wetteraukreis*, atstovaujamo D. Mayer,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos A. Wiedmann,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* G. Palatiello,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos F. Koppensteiner,
- Europos Komisijos, atstovaujamos V. Kreuschitz ir G. Rozet,

* Proceso kalba: vokiečių.

susipažinęs su 2012 m. birželio 7 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros (toliau – Sprendimas Nr. 1/80) 7 straipsnio pirmos pastraipos pirmos įtraukos aiškinimu. Asociacijos taryba buvo įsteigta Susitarimu dėl Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos įsteigimo, kuris 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje buvo pasirašytas tarp Turkijos Respublikos ir EEB valstybių narių bei Bendrijos ir kuris Bendrijos vardu buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB (OL 217, 1964, p. 3685; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 10, toliau – Asociacijos susitarimas).
- 2 Šis prašymas buvo pateiktas sprendžiant ginčą tarp Tailando pilietės N. Dülger ir Wetteraukreis (Veterau rajono) dėl jo sprendimo atsisakyti išduoti jai leidimą gyventi šalyje.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

EEB ir Turkijos asociacija

– Asociacijos susitarimas

- 3 Pagal Asociacijos susitarimo 2 straipsnio 1 dalį šio susitarimo tikslas – nuolat ir subalansuotai stiprinti Susitariančiųjų šalių prekybinius ir ekonominius santykius, taip pat darbo jėgos srityje, laipsniškai tarpusavyje įgyvendinant laisvą darbuotojų judėjimą ir panaikinant įsisteigimo laisvės ir paslaugų teikimo laisvės apribojimus tam, kad pagerėtų Turkijos gyventojų gyvenimo lygis ir vėliau tai padėtų Turkijos Respublikai įstoti į Bendriją.

– Papildomas protokolas

- 4 Pagal Papildomo protokolo, kuris buvo pasirašytas 1970 m. lapkričio 23 d. Briuselyje ir Bendrijos vardu sudarytas, aprobuotas bei patvirtintas 1972 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2760/72 (OL L 293, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 41, toliau – Papildomas protokolas), 1 straipsnį jame nustatytos pereinamojo laikotarpio, numatyto Asociacijos susitarimo 4 straipsnyje, sąlygos, priemonės ir laipsniškumas. Pagal Papildomo protokolo 62 straipsnį jis sudaro neatskiriamą minėto susitarimo dalį.

- 5 Šio Protokolo 59 straipsnyje numatyta:

„Srityse, kuriose taikomas šis Protokolas, Turkijai nesudaromos palankesnės sąlygos nei tos, kurias valstybės narės pagal Bendrijos steigimo sutartį sudaro viena kitai.“

– Sprendimas Nr. 1/80

- 6 Pagal Sprendimo Nr. 1/80 3 konstatuojamąją dalį juo siekiama pagerinti teisinę darbuotojų ir jų šeimos narių padėtį socialinėje srityje, palyginti su tvarka, nustatyta 1976 m. gruodžio 20 d. Asociacijos tarybos sprendime Nr. 2/76.

7 Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnyje numatyta:

„Teisėtai valstybės narės darbo rinkoje dirbančio darbuotojo turko šeimos nariai, kuriems buvo suteikta teisė atvykti pas jį, turi teisę:

- išskyrus atvejus, kai pirmenybė teikiama Bendrijos valstybių narių darbuotojams, priimti bet kokią pasiūlymą įsidarbinti, jei jie bent trejus metus teisėtai gyveno šioje valstybėje narėje;
- laisvai dirbti bet kurį pasirinktą samdomą darbą, jeigu jie bent penkerius metus teisėtai gyvena šioje valstybėje narėje.

Profesinį išsilavinimą priimančiojoje valstybėje įgiję darbuotojų turkų vaikai gali, neatsižvelgiant į jų gyvenimo šioje valstybėje narėje trukmę, priimti bet kokią pasiūlymą įsidarbinti šioje valstybėje narėje, jeigu vienas iš jų tėvų bent trejus metus joje teisėtai dirbo.“

Kitos Sąjungos teisės nuostatos

- 8 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje (OL L 257, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 15), iš dalies pakeisto 1992 m. liepos 27 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2434/92 (OL L 245, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 69, toliau – Reglamentas Nr. 1612/68), 10 straipsnio 1 dalis išdėstyta taip:

„Asmenys, nepriklausomai nuo jų pilietybės, turi teisę gyventi kartu su valstybės narės piliečiu, kuris dirba kitos valstybės narės teritorijoje, jeigu jie yra:

- a) jo sutuoktinis ir vaikai iki 21 metų arba jo išlaikytiniai;
  - b) jo išlaikomi giminaičiai pagal kylančią tokio darbuotojo ir jo sutuoktinio genealogijos liniją.“
- 9 Šis Reglamentas Nr. 1612/68 10 straipsnis buvo panaikintas 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p. 77, klaidų ištaisymas OL L 229, 2004, p. 35, OL L 197, 2005, p. 34 ir OL L 204, 2007, p. 28; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46, klaidų ištaisymas OL L 274, 2009, p. 47), 38 straipsnio 1 dalimi.
- 10 Pagal Direktyvos 2004/38 5 straipsnio 2 dalį:

„Šeimos nariai, kurie nėra valstybės narės piliečiai, turi turėti įvažiavimo vizą pagal Reglamenta (EB) Nr. 539/2001 nuostatas arba, kai taikytina, nacionalinės teisės aktus. Pagal šią direktyvą iš tokių šeimos narių, kurie turi 10 straipsnyje nurodytą galiojančią leidimo gyventi šalyje kortelę, nereikalaujama turėti vizos.

Valstybės narės suteikia tokiems asmenims visas galimybes gauti būtinas vizas. Tokios vizos turi būti išduodamos nemokamai, kuo greičiau ir skubos tvarka.“

- 11 Šios direktyvos 6 straipsnyje „Teisė gyventi šalyje iki trijų mėnesių“ nustatyta:

„1. Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje iki trijų mėnesių trukmės laikotarpį, netaikant jokių reikalavimų ar formalumų, išskyrus reikalavimą turėti tapatybės kortelę arba pasą.

2. Šio straipsnio 1 dalies nuostatos taip pat taikomas šeimos nariams, turintiems galiojantį pasą, kurie nėra valstybės narės piliečiai, lydintiems ar atvykstantiems pas Sąjungos pilietį.“

12 Pagal minėtos direktyvos 7 straipsnio 2 dalį gyvenimo šalyje ilgiau kaip tris mėnesius teisė taikoma šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai, lydintiems ar vykstantiems kartu su Sąjungos piliečiu priimančiojoje valstybėje narėje.

13 Tos pačios direktyvos 38 straipsnio 3 dalis yra išdėstyta taip:

„Nuorodos į panaikintas nuostatas ir direktyvas laikomos nuorodomis į šią direktyvą.“

Vokietijos teisė

14 2004 m. liepos 30 d. Užsieniečių apsigyvenimo, įsidarbinimo ir integracijos federalinėje teritorijoje įstatymo (*Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet*, BGBl. 2004 I, p. 1950) redakcijos, taikytinos pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms (BGBl. 2008 I, p. 162, toliau – *Aufenthaltsgesetz*) 4 straipsnio 5 dalyje numatyta:

„Užsienietis, kuris pagal [Asociacijos susitarimą] turi teisę gyventi šalyje, privalo įrodyti šios teisės buvimą – pateikti įrodymą, kad turi leidimą gyventi šalyje, jeigu neturi leidimo gyventi arba leidimo nuolat gyventi EB. Leidimas gyventi šalyje išduodamas pateikus prašymą.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

15 2002 m. birželio 30 d. pareiškėja pagrindinėje byloje atvyko į Vokietijos Federacinę Respubliką turėdama turistinę vizą. 2002 m. rugsėjo 12 d. Danijoje ji sudarė santuoką su Turkijos piliečiu M. Dülger.

16 Nuo 1988 m. M. Dülger turi teisę nuolat gyventi Vokietijoje. Laikotarpiu, per kurį sutuoktiniai Dülger gyveno kartu, M. Dülger buvo skirtingų darbdavių įdarbintas nuo 2002 m. spalio 1 d. iki 2004 m. birželio 30 d., nuo 2004 m. rugpjūčio 1 d. iki 2005 m. birželio 8 d., nuo 2006 m. kovo 1 d. iki 2008 m. kovo 15 d. ir nuo 2008 m. birželio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d.

17 2002 m. rugsėjo 18 d. N. Dülger paprašė išduoti leidimą gyventi šalyje. Ji nurodė, kad yra sudariusi santuoką ir turi du 1996 ir 1998 m. Tailande gimusius vaikus. Kad galėtų gyventi kartu su savo sutuoktiniu, ji gavo laikinąjį leidimą gyventi šalyje, kuris vėliau kaskart būdavo pratęsiamas, paskutinį kartą – nuo 2008 m. rugsėjo 10 d. iki 2011 m. birželio 26 d. Nuo 2011 m. birželio 21 d. N. Dülger turi „laikinąjį pažymėjimą, patvirtinantį teisę gyventi šalyje“.

18 2006 m. liepos 1 d. pareiškėjos pagrindinėje byloje dukters atvyko į Vokietijos Federacinę Respubliką.

19 2009 m. birželio 3 d. N. Dülger paliko savo sutuoktinį ir su abiem savo dukromis įsikūrė Frydbergo (Vokietija) moterų prieglaudoje. Nuo tada ji gauna išmokas pagal Socialinės apsaugos kodekso II knygą – Minimalios išmokos bedarbiams (*Zweites Buch Sozialgesetzbuch – Grundsicherung für Arbeitsuchende*, toliau – SGB II).

20 Santuoka su M. Dülger buvo nutraukta 2011 m. vasario 3 dieną.

21 2009 m. rugsėjo 9 d. raštu Veterau rajono imigracijos tarnyba (toliau – imigracijos tarnyba) atkreipė pareiškėjos pagrindinėje byloje dėmesį į tai, kad, išsiskyrusi su sutuoktiniu, ji įgijo savarankišką teisę gyventi šalyje, tačiau ši teisė galioja tik metus ir šiai teisei netaikoma pareiškėjos pagrindinėje byloje pareiga pateikti įrodymų, kad ji gali užsitikrinti savo ir savo vaikų pragyvenimą. Jai buvo nurodyta, kad

jeigu po 2010 m. birželio 4 d. ji vis dar priklausytų nuo socialinės paramos, jos (ir jos vaikų) teisės gyventi šalyje sąlygos nebebus įvykdytos ir ji turės išvykti iš Vokietijos teritorijos. Teisė gyventi šalyje jai galėtų būti palikta, tik jei iki minėtos dienos ji ir jos vaikai galėtų savarankiškai užsitikrinti pragyvenimą.

- 22 2009 m. rugsėjo 18 d. N. Dülger pagal *Aufenthaltsgesetz* 4 straipsnio 5 dalį paprašė išduoti leidimą gyventi šalyje remdamasi tuo, kad, kaip teisėtai valstybės narės darbo rinkoje dirbančio darbuotojo turko, su kuriuo bent trejus metus teisėtai gyveno, šeimos narė, ji įgijo teises, įtvirtintas Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnyje.
- 23 2010 m. kovo 15 d. sprendimu imigracijos tarnyba atmetė pareiškėjos pagrindinėje byloje prašymą, nes nusprendė, kad ji neįgijo jokių teisių pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnį. Iš tiesų šia nuostata gali remtis tik darbuotojo turko šeimos nariai turkai.
- 24 Remdamasi tuo, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnyje nėra jokios specialios sąlygos, susijusios su šeimos narių pilietybe, pareiškėja pagrindinėje byloje pateikė skundą dėl šio sprendimo. Ji prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęsio teismo prašė panaikinti imigracijos tarnybos sprendimą ir pagal *Aufenthaltsgesetz* 4 straipsnio 5 dalį įpareigoti ją išduoti jai leidimą gyventi šalyje.
- 25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad prašomas leidimas gyventi šalyje gali būti išduotas pareiškėjai pagrindinėje byloje taikant minėto 4 straipsnio 5 dalį, tik jeigu jai būtų leista gyventi Vokietijos teritorijoje pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnį. Anot šio teismo, atsižvelgiant į šioje nuostatoje paminėtas sąlygas, nagrinėjamu atveju kyla tik vienas klausimas – ar N. Dülger, kaip Tailando pilietė, gali būti laikoma valstybės narės darbo rinkoje teisėtai dirbančio darbuotojo turko šeimos nare.
- 26 Šiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgericht Gießen* nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Tailando pilietė, kuri buvo sudariusi santuoką su teisėtai valstybės narės darbo rinkoje dirbančiu darbuotoju turku ir kuri po to, kai jai buvo suteikta teisė atvykti pas jį, gyveno su juo nepertraukiamai daugiau nei trejus metus, gali remtis iš <...> Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos pirmos įtraukos kylančiomis teisėmis, todėl dėl šios nuostatos tiesioginio veikimo turi teisę gyventi šalyje?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo klausimu iš esmės klausia, ar Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad darbuotojo turko šeimos narys, kitos nei Turkija trečiosios šalies pilietis, priimančiojoje valstybėje narėje gali remtis iš šios nuostatos kylančiomis teisėmis, kai visos kitos joje numatytos sąlygos yra tenkinamos.
- 28 Pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą darbuotojo turko šeimos nariai, atitinkantys joje nustatytas sąlygas, turi savarankišką teisę įsidarbinti priimančiojoje valstybėje narėje. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas daug kartų yra nusprendęs, kad, remiantis minėto 7 straipsnio pirma pastraipa, darbuotojo turko šeimos nariams atitinkamoje valstybėje narėje suteikiamos su teise įsidarbinti ir teise dirbti samdomą darbą susijusios teisės būtinai apima iš jų kildinamą suinteresuotojo asmens teisę apsigyventi, antraip teisė įsidarbinti ir teisė dirbti samdomą darbą taptų neveiksmingos (žr., be kita ko, 2007 m. liepos 18 d. Sprendimo *Derin*, C-325/05, Rink. p. I-6495, 47 punktą ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Bozkurt*, C-303/08, Rink. p. I-13445, 36 punktą).

- 29 Pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą tam, kad būtų įgyjamos šioje nuostatoje numatytos teisės, taikomos trys kumuliacinės sąlygos:
- atitinkamas asmuo turi būti teisėtai priimančiosios valstybės narės darbo rinkoje jau dirbančio darbuotojo turko šeimos narys,
  - šiam asmeniui šios valstybės kompetentingos institucijos leido atvykti į šią valstybę pas minėtą darbuotoją ir
  - jis teisėtai gyvena priimančiosios valstybės narės teritorijoje tam tikrą laiką.
- 30 Pagrindinėje byloje, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir konkrečiai iš paties prejudicinio klausimo teksto, N. Dülger buvo susituokusi su teisėtai Vokietijos darbo rinkoje dirbančiu darbuotoju turku ir po to, kai jai buvo leista pas jį atvykti į šią valstybę narę, ji nepertraukiamai gyveno su šiuo darbuotoju nuo jų santuokos sudarymo 2002 m. rugsėjo mėn. iki skrybių 2009 m. birželio mėnesį. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad pirmesniame punkte nurodytos sąlygos yra įvykdytos.
- 31 Vis dėlto Vokietijos, Italijos ir Austrijos vyriausybės tvirtina, kad „šeimos narių“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą, apima tik darbuotojo turko šeimos narius, kurie taip pat yra Turkijos piliečiai. Taigi, jų teigimu, dėl N. Dülger turimos Tailando pilietybės ji negali remtis minėtoje nuostatoje numatytais teisėmis.
- 32 Su šiuo teiginiu sutikti negalima.
- 33 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnis yra Sąjungos teisės sudedamoji dalis (1990 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Sevince*, C-192/89, Rink. p. I-3461, 8 ir 9 punktai ir 2012 m. kovo 29 d. Sprendimo *Kahveci ir Inan*, C-7/10 ir C-9/10, 23 punktas).
- 34 Šio 7 straipsnio pirmoje pastraipoje nėra nei darbuotojo „šeimos narių“ sąvokos apibrėžimo, nei aiškios nuorodos į valstybių narių teisę šios sąvokos prasmei ir apimčiai nustatyti. Be to, joje neįtvirtinta jokia nuostata, susijusi su šeimos narių pilietybe.
- 35 Taip pat iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad „šeimos narių“ sąvoka turėtų būti taikoma ne tik darbuotojo šeimos nariams pagal kraujo ryšį (žr. 2004 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Ayaz*, C-275/02, Rink. p. I-8765, 46 punktą).
- 36 Šiomis aplinkybėmis, siekiant užtikrinti „šeimos narių“ sąvokos, kaip ji suprantama pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą, vienodą taikymą valstybėse narėse, Sąjungos teisės lygmeniu ji turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Ayaz* 39 punktą).
- 37 Kaip yra nusprendęs Teisingumo Teismas, darbuotojo „šeimos narių“ sąvoka turi būti aiškinama atsižvelgiant į ja siekiamą tikslą ir į jos vartojimo kontekstą (žr. minėto Sprendimo *Ayaz* 40 punktą).
- 38 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta laipsniško teisių įgijimo sistema siekiama dvigubo tikslo.
- 39 Pirmiausia, kol nepasibaigęs pirminis trejų metų laikotarpis, minėta nuostata siekiama leisti darbuotojo migranto šeimos nariams būti kartu su juo, kad sujungiant šeimą būtų pagerintos darbuotojo turko, kuris jau yra teisėtai integravęsis priimančiojoje valstybėje narėje, darbo ir gyvenimo sąlygos (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Kahveci ir Inan* 32 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

- 40 Antra, ta pačia nuostata suteikiant galimybę teisėtai trejus metus priimančiojoje valstybėje narėje pragyvenusiam atitinkamam šeimos nariui pačiam įsidarbinti darbo rinkoje siekiama sustiprinti tęstinę darbuotojo migranto turko šeimos integraciją šioje valstybėje narėje. Taigi pagrindinis siekiamas tikslas yra sutvirtinti minėto šeimos nario, kuris šiuo momentu jau yra teisėtai integravęsis priimančiojoje valstybėje narėje, padėtį, suteikiant jam galimybę pačiam užsidirbti pragyvenimui aptariamoje valstybėje ir nebepriklausyti nuo darbuotojo migranto (žr., be kita ko, 2004 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Cetinkaya*, C-467/02, Rink. p. I-10895, 25 punktą ir minėto Sprendimo *Kahveci ir Inan* 33 punktą).
- 41 Darytina išvada, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa nustatytoje sistemoje svarbiausia – šeimos susijungimas.
- 42 Kadangi šeimos susijungimas, kuris suteikiamas valstybių narių darbo rinkose dirbantiems darbuotojams turkams, yra būtina priemonė, kad būtų galimas šeimos gyvenimas, jis padeda pagerinti jų gyvenimo šalyje kokybę ir jų integraciją šiose valstybėse, o tai padeda siekti atitinkamos visuomenės socialinės sanglaudos.
- 43 Vis dėlto Vokietijos vyriausybė tvirtina, kad Asociacijos susitarimo ir Sprendimo Nr. 1/80 prasmė ir tikslas prieštarauja tam, kad šio sprendimo 7 straipsnio pirma pastraipa būtų taikoma ir ne Turkijos piliečiams. Pirmiausia minėtu susitarimu siekiama ekonominių tikslų. Taigi darbuotojo turko sutuoktinio, kilusio iš trečiosios šalies, teisės gyventi šalyje reglamentavimas nėra aktualus tokiais tikslais pagrįstos asociacijos problema.
- 44 Šiam argumentui negali būti pritarta.
- 45 Nors pagal Asociacijos susitarimo 2 straipsnio 1 dalį šio susitarimo tikslas yra nuolat ir subalansuotai stiprinti Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos prekybinius ir ekonominius santykius, vis dėlto Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytos darbuotojo turko šeimos nariams galimybę atvykti pas jį į valstybę narę, kurioje jis dirba, susitariančios šalys rėmėsi pagrindais, kurie tikrai viršija vien ekonomines priežastis.
- 46 Iš tiesų Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnis yra II skyriaus „Socialinės nuostatos“ 1 skirsnyje. Šis skirsnis skirtas klausimams, susijusiems su įdarbinimu ir laisvu darbuotojų judėjimu.
- 47 Privalumai, kuriuos šeimos susijungimas teikia šeimos gyvenimui, gyvenimo šalyje kokybei ir darbuotojo turko integracijai valstybėje narėje, kurioje jis dirba ir gyvena, akivaizdžiai nepriklauso nuo jo šeimos narių, kuriems leidžiama atvykti į šią valstybę, pilietybės.
- 48 Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad Sprendimo Nr. 1/80 socialinės nuostatos, kurioms priklauso 7 straipsnio pirma pastraipa, yra kitas darbuotojų judėjimo laisvės užtikrinimo etapas remiantis SESV 45, SESV 46 ir SESV 47 straipsniais, todėl šiuose straipsniuose įtvirtinti principai turi būti kuo plačiau taikomi Turkijos piliečiams, kurie naudojami minėtu sprendimu suteikiamomis teisėmis (šiuo klausimu žr. 1997 m. sausio 23 d. Sprendimo *Tetik*, C-171/95, Rink. p. I-329, 20 punktą ir 1997 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Kadiman*, C-351/95, Rink. p. I-2133, 30 punktą).
- 49 Iš Teisingumo Teismo praktikos taip pat matyti, kad, nustatant sąvokos „šeimos narys“ Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoje pastraipoje pavartota prasme taikymo sritį, reikia atsižvelgti į tos pačios sąvokos aiškinimą laisvo darbuotojų, kurie yra Sąjungos valstybių narių piliečiai, judėjimo srityje, ypač į Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnio 1 dalies taikymo sritį (minėto Sprendimo *Ayaz* 45 punktas).
- 50 Šio reglamento 10 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, kad valstybės narės piliečio, kuris dirba kitos valstybės narės teritorijoje, šeimos nariai, turi teisę gyventi kartu, neatsižvelgiant į jų pilietybę.

- 51 Ši nuostata buvo panaikinta, tačiau Direktyvos 2004/38 6 straipsnio 2 dalyje ir 7 straipsnio 2 dalyje taip pat įtvirtintas principas, pagal kurį Sąjungos piliečio šeimos nariai, kurie neturi valstybės narės pilietybės, turi teisę jį lydėti ar pas jį atvykti į priimančiąją valstybę narę.
- 52 Galimu teisės į šeimos susijungimą apribojimu, kuris būtinai atsirastų, jei Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtintos teisės būtų taikomos tik šeimos nariams, turintiems Turkijos pilietybę, būtų pažeidžiamas šios nuostatos tikslas.
- 53 Tokiu apribojimu taip pat būtų pažeista teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, kaip antai įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių laisvių chartijos 7 straipsnyje. Kadangi Sprendimas Nr. 1/80 yra sudėtinė Sąjungos teisės dalis, valstybės narės privalo laikytis iš šios Chartijos, kuri pagal ESS 6 straipsnio 1 dalį turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sutartys, 7 straipsnio kylančių pareigų.
- 54 Kaip savo išvados 50–53 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, šis „šeimos nario“ sąvokos Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoje pastraipoje pavartota prasme aiškinimas yra dar labiau pateisinamas, nes jis išplaukia ir iš 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 3/80 dėl Europos Bendrijų valstybių narių socialinės apsaugos sistemų taikymo darbuotojams turkams ir jų šeimos nariams (OL C 110, 1983, p. 60).
- 55 Iš tiesų Sprendimo Nr. 3/80 1 straipsnio a punkte, be kita ko, numatyta, kad tame sprendime žodžiai „šeimos narys“ reiškia tą patį, kaip jie suprantami pagal 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 35).
- 56 Teisingumo Teismas, paprašytas nustatyti Reglamento Nr. 1408/71 taikymo asmenims sritį, ne kartą yra nusprendęs, kad šio reglamento 2 straipsnio 1 dalis taikoma dviem visiškai atskiroms asmenų kategorijoms: pirma, darbuotojams ir, antra, jų šeimos nariams ir maitintojo netekusiems asmenims. Pirmieji tam, kad reglamentas jiems būtų taikomas, turi būti valstybės narės piliečiai, asmenys be pilietybės arba pabėgėliai, gyvenantys valstybės narės teritorijoje. Tačiau tam, kad būtų galima šį reglamentą taikyti Sąjungos piliečių darbuotojų šeimos nariams ar maitintojų netekusiems asmenims, jokia su pilietybe susijusi sąlyga nekeliamą (žr., be kita ko, 1996 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Cabanis-Issarte*, C-308/93, Rink. p. I-2097, 21 punktą ir 2001 m. spalio 25 d. Sprendimo *Ruhr*, C-189/00, Rink. p. I-8225, 19 punktą).
- 57 Be to, Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad Sprendimo Nr. 3/80 taikymo asmenims srities apibrėžimas, esantis jo 2 straipsnyje, kyla iš to paties apibrėžimo, įtvirtinto Reglamento Nr. 1408/71 2 straipsnio 1 dalyje (1999 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Sürül*, C-262/96, Rink. p. I-2685, 84 punktas).
- 58 Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos aiškinimo, pagrįsto pirma pateiktais svarstymais, negali paneigti tai, kad, kaip pabrėžė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, keliuose sprendimuose, priimtuose dėl šios nuostatos taikymo, Teisingumo Teismas nurodė darbuotojo šeimos narių Turkijos pilietybę (žr. 2000 m. kovo 16 d. Sprendimo *Ergat*, C-329/97, Rink. p. I-1487, 67 punktą; 2000 m. birželio 22 d. Sprendimo *Eyüp*, C-65/98, Rink. p. I-4747, 48 punktą; minėto Sprendimo *Derin* 48 punktą ir minėto Sprendimo *Bozkurt* 46 punktą).
- 59 Iš tiesų visuose šiuose sprendimuose pagrindinės bylos buvo susijusios su Sprendime Nr. 1/80 įtvirtintų lengvatų taikymu darbuotojo turko vaikams ar sutuoktiniams, kurie taip pat yra turkai. Todėl Teisingumo Teismo nurodyta šeimos narių pilietybė neturi jokios konkrečios reikšmės.
- 60 Be to, Vokietijos, Italijos ir Austrijos vyriausybės tvirtina, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą aiškinant plačiai būtų pernelyg išplėsta Sprendimo Nr. 1/80 taikymo asmenims sritis ir trečiųjų šalių piliečiams, kurių skaičių sunku nustatyti, būtų leista remtis šia nuostata.

- 61 Šiuo klausimu pakanka priminti, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoje pastraipoje šeimos susijungimui aiškiai numatoma sąlyga gauti pagal priimančiosios valstybės narės teisės aktų reikalavimus suteikiamą leidimą atvykti pas darbuotoją turką (minėtų sprendimų *Ayaz* 34 ir 35 punktai ir *Derin* 63 punktas).
- 62 Šia sąlyga, kuria siekiama, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa būtų netaikoma darbuotojo turko šeimos nariams, kurie atvyko į priimančiosios valstybės narės teritoriją ir joje gyvena pažeisdami šios valstybės teisės aktus (minėto Sprendimo *Cetinkaya* 23 punktas), paaiškinama tuo, kad EEB ir Turkijos asociacijoje šeimos susijungimas nėra darbuotojo turko šeimos narių teisė, tačiau – priešingai – priklauso nuo nacionalinės valdžios institucijų tik pagal atitinkamos valstybės narės teisę ir nepažeidžiant reikalavimo gerbti pagrindines teises priimto sprendimo (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Derin* 64 punktą).
- 63 Dėl šios priežasties taip pat negalima teigti, kad įtraukimas į Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos taikymo sritį darbuotojo turko šeimos narių, kurie neturi Turkijos pilietybės, reiškia palankesnę jų vertinimą, palyginti su Sąjungos piliečio šeimos nariais, neturinčiais valstybės narės pilietybės, taip pažeidžiant papildomo protokolo 59 straipsnį.
- 64 Iš tiesų, atvirkščiai, nei pagal darbuotojo turko šeimos nariams taikomą tvarką, pagal Direktyvos 2004/38 5 straipsnio 2 dalį Sąjungos piliečio šeimos nariai, kurie yra trečiosios valstybės piliečiai, turi teisę įvažiuoti į valstybių narių teritoriją turėdami tik įvažiavimo vizą arba galiojantį leidimą gyventi šalyje.
- 65 Todėl į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad darbuotojo turko šeimos narys, kuris yra kitos nei Turkija trečiosios šalies pilietis, priimančiojoje valstybėje narėje gali remtis iš šios nuostatos kylančiomis teisėmis, kai visos kitos joje numatytos sąlygos yra tenkinamos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 66 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos, įsteigtos Susitarimu dėl Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos įsteigimo, kuris 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje buvo pasirašytas tarp Turkijos Respublikos ir EEB valstybių narių bei Bendrijos ir Bendrijos vardu sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB, Sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros 7 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad darbuotojo turko šeimos narys, kuris yra kitos nei Turkija trečiosios šalies pilietis, priimančiojoje valstybėje narėje gali remtis iš šios nuostatos kylančiomis teisėmis, kai visos kitos joje numatytos sąlygos yra tenkinamos.

Parašai.